

Snart student?

Informasjon om høyere utdanning og funksjonsnedsettelse

Arbeidsgruppen bak dette informasjonsheftet har bestått av
Kjetil Knarlag, studieavd. Norges Teknisk Naturvitenskaplige Universitet,
Trondheim
Anne Karine Lie, Sosionomtjenesten Universitetet i Oslo
Liv Tveito, bydel Nordre Aker, Oslo
Kristin Bille, Sosial- og helsedirektoratet

En fokusgruppe med representanter fra student- og brukerorganisasjoner
har bidratt med nyttige innspill.

Forord

Som student møter du en ny virkelighet. For de fleste vil det være en utfordring å orientere seg både i studiesystemet og i tilværelsen forøvrig. Selv om den første tiden som student kan være vanskelig for noen, vil nok de fleste si at livet som student både er positivt og spennende.

Selv om du har de faglige kvalifikasjonene, kan du støte på praktiske problemer. Det er store individuelle forskjeller når det gjelder studenter med nedsatt funksjonsevne og hvilket behov de har for tilrettelegging. Studenter med redusert funksjonsevne som flytter til et annet sted for å studere, må også finne seg til rette i et annet hjelpeapparat enn de er vant til.

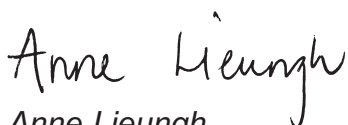
Regjeringens visjon om like muligheter til personlig utvikling, deltakelse og livsutfoldelse, innebærer også at høyere utdanning skal være tilgjengelig for alle.

Som en oppfølging av St.meld.nr. 40 (2002–2003) Nedbygging av funksjonshemmende barrierer, ble Sosial- og helsedirektoratet gitt oppgaven å revidere brosjyren «Endelig student» fra 1997/98. I det nye heftet er tidligere informasjon oppdatert og i tillegg er nye tema kommet til. Derfor er tittelen også blitt endret.

Vi håper at dette nye heftet vil gjøre det lettere å få oversikt over tjenester du kan ha nytte av og andre muligheter som bidrar til en best mulig studiesituasjon.

Lykke til med studiene!

Oslo, september 2004

Anne Lieungh

Avd. direktør

Sosial- og helsedirektoratet

Innhold

3

Forord

5

Å være student

Å ha en funksjonsnedsettelse

7

Høyere utdanning

Søknad og opptak

Råd og veiledning på studiestedet

Fysisk tilgjengelighet på studiestedet

Undervisningssituasjonen

Læringsmiljøutvalg

Studentsamskipnad

Studentorganisasjoner

13

Tilrettelegging
i studiehverdagen

Hjelpemidler

Tolk

Lese- og sekretærhjelp

Tilrettelagt studielitteratur

16

Økonomi

Studielån og stipend

Yrkesrettet atføring

Studentbolig

Bostøtte

20

Hjelp i dagliglivet

Sosiale tjenester

Helsetjenester

24

Transportordninger

TT-tjeneste

Yrkesrettet atføring og transport

Forsøksordning med arbeids-
eller utdanningsreiser

Egen bil

27

Sentrale lover
og forskrifter

28

Nyttige adresser

Å være

Å være student

Hvordan er det egentlig å være student?

Hva innebærer det? Hva kan JEG studere? Dette er spørsmål mange unge stiller seg. Valget av utdanning vil kunne forandre livet ditt, og det kan være greit å tenke gjennom hva som kanskje venter deg der du skal studere. Ulike sider av studietilværelsen vil gi deg verdifull ballast videre.

Enhver student stilles overfor en rekke forventninger og krav. Det forventes at du selv sørger for å følge lærestedets regelverk, og at det er du som tar kontakt dersom noe ikke fungerer i studiesituasjonen. Fagplanene og lærestedets studieforskrifter er dokumenter du må sette deg inn i. Studentrollen innebærer ofte høye krav til læring og forståelse, noe som krever engasjement og bevissthet om ansvar for egen studiesituasjon. Samtidig er lærestedene opptatt av at du skal kunne få oppfølging når du trenger det. Læringsprosessen står i fokus, og lærestedene er forpliktet til å sørge for studiekvalitet for alle studenter.

– Å HA EN FUNKSJONSNEDSETTELSE

En funksjonsnedsettelse kan for eksempel dreie seg om lese- og skrivevansker, redusert bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon eller nedsatt funksjonsevne pga. allergi, hjerte eller lungesykdom. Det er ingen selvfølge at personer med nedsatt funksjonsevne er funksjonshemmet. Betegnelsen funksjonshemming er knyttet til situasjon og omgivelser og ikke til egenskaper ved individet. I noen situasjoner vil det være hindringer som gjør at du trenger tilrettelegging, mens andre sider ved det å være student ikke innebærer noen hindring. Du trenger for eksempel ikke være funksjonshemmet i en eksamenssituasjon selv om du er det i andre situasjoner.

Du bør orientere deg om forskjellige sider av studiehverdagen og finne ut i hvilke situasjoner du må ha tilrettelegging i en eller annen form. Ta utgangspunkt i hva du trenger for å kunne konsentrere deg om studiene, og husk at en diagnose i seg selv ikke automatisk utløser tiltak.

Som student kan det være mye å tenke over i denne sammenheng: Vil studieformen og eksamensformen passe for meg? Finnes det boliger tilpasset min situasjon? Har jeg som student rett på de tjenestene jeg mener er nødvendig?

Vær bevisst på at det er mange utfordringer knyttet til nedsatt funksjonsevne og høyere utdanning, og at det kan ta tid å få alt på plass. Som student har du selv ansvaret for å finne ut av dette, men det er hjelp å få.

Undersøkelser viser at utdanning generelt og høyere utdanning spesielt, har større betydning for om mennesker med funksjonsnedsettelser kommer i arbeid enn det har for andre. Yrkesdeltakelsen stiger med utdanningenes lengde.

Høyere utdanning

Høyere utdanning reguleres av lov om universiteter og høyskoler, lov om private høyskoler og lokale regler og retningslinjer. Ingen har rett til høyere utdanning, men utdanningsinstitusjonene er forpliktet til å legge til rette for studenter med funksjonsnedsettelse i den grad dette er mulig. Likevel er det forskjeller mellom utdanningsinstitusjonene når det gjelder hvor tilgjengelige de er.

SØKNAD OG OPPTAK

Hva skal så du velge? Fokuser på det du er interessert i. Liker du praktisk arbeid? Liker du teoretisk tenkning? Hva innebærer en akademisk utdanning? Tenk også på hva du har lyst til å jobbe med etter endt utdanning.

Søknad om opptak til universiteter og høyskoler gjøres gjennom Samordna Opptak. Søkerhåndboka og nettsidene til Samordna Opptak gir deg den informasjonen du trenger om frister, opptakskrav og saksbehandling. Her finner du også søknadsskjema. Se www.samordnaopptak.no eller ring 815 48 240.

Spesiell vurdering

Det er mulig å søke om spesiell vurdering dersom du mener at resultatene dine fra videregående skole er dårligere enn det som kreves for utdanningen på grunn av sykdom eller funksjonsnedsettelse. Du må kunne dokumentere og argumentere for at du søker om spesiell vurdering. Dette er ikke en rettighet du har, og det er helt opp til lærestedet å vurdere om det vil bli tatt hensyn til eller ikke. I realiteten må du ligge tett opp under karakterkravet til det enkelte studium for å bli tatt i betraktning i denne sammenheng. Fristen for å søke om spesiell vurdering ved opptak er tidligere enn ved ordinær saksgang (1.mars i forhold til 15. april). Dersom du ikke får opptak gjennom spesiell vurdering, blir du regnet som ordinær søker.

Dispensasjon

Det er mulig å søke om dispensasjon fra kravet om generell studiekompetanse. Da må du være under 25 år og kunne dokumentere at du på grunn av varig sykdom eller funksjonsnedsettelse ikke er i stand til å fullføre kravet om generell studiekompetanse. Et viktig krav i denne sammenheng er at du må vise at du har forsøkt å gjennomføre, men at det ikke har latt seg gjøre.

Forhåndsløfte

Det er viktig å starte planleggingen av studenttilværelsen tidligst mulig, og du kan søke om forhåndsløfte. Forhåndsløfte betyr at du kan få beskjed om studieplass på et tidlig tidspunkt (omtrent 1. mai), og fristen for å søke er 1. mars. Bare statlige og private høyskoler

har anledning til å gi forhåndsløfte, men ikke universitetene, og du må ha karakterer som er bedre enn gjennomsnittet fra opptaket året før. Husk at forhåndsløfte kun gjelder dem som allerede er kvalifisert for studier, og ikke dersom du vil bli kvalifisert i perioden mellom søknad og opptak.

RÅD OG VEILEDNING PÅ STUDIESTEDET

Hvem kan du kontakte? Det finnes flere instanser og organisasjoner som kan bidra med informasjon og praktisk hjelp både til kommende studenter og til dem som allerede er i gang med studiene.

Studieveiledning

Lærestedene kan ha studieveiledere tilknyttet det enkelte faget, men også veiledere i sentraladministrasjonen som kan svare mer generelt på spørsmål om studietilbudet. Vær oppmerksom på at det er forskjeller mellom lærestedene når det gjelder hvor du får studieveiledning. Studieveiledere har den informasjonen du trenger om hvordan de forskjellige fagene er oppbygd og hvilke krav som stilles til studentene på det enkelte emne. De gir også veiledning i forhold til valg av studium og fagvalg underveis. Noen studieveiledere vil også ha kompetanse når det gjelder funksjonsnedsettelse og høyere utdanning.

Individuell utdanningsplan

Alle studenter som er tatt opp til studier av 60 studiepoengs omfang eller mer, har nå en lovfestet rett til individuell utdanningsplan. Kravet om individuelle utdanningsplaner skal sikre et tettere og mer forpliktende forhold mellom institusjonen og den enkelte student.

Det forutsettes at du og institusjonen samarbeider om å utforme utdanningsplanen som bl.a. skal vise hvordan institusjonen legger til rette for at du som student kan komme gjennom et definert læringsmål til planlagt tid. Individuelle utdanningsplaner kan bli et nyttig redskap for å tilrettelegge studiesituasjonen for studenter med nedsatt funksjonsevne. Spør studieveileder hvordan dette praktiseres på ditt studiested.

Kontaktperson og konsulentttjeneste for studenter med nedsatt funksjonsevne

Alle utdanningsinstitusjoner er pålagt å utarbeide handlingsplaner for studenter med nedsatt funksjonsevne og de skal også ha en kontaktperson som kan gi informasjon om hvordan lærestedet og studier er tilrettelagt for ulike grupper. Noen av lærestedene har etablert egne konsulent- eller rådgivningstjenester som arbeider med å bedre forholdene for studenter med funksjonsnedsettelse. De kan for eksempel hjelpe deg med praktisk tilrettelegging i studiesituasjonen og ved eksamen, utfylling av søknader og informasjon til undervisningspersonalet.

En oversikt over kontaktpersoner og konsulent- og rådgivningstjenester finnes på nettstedet **www.universell.no**

I tråd med gjeldende eksamensreglement, kan studenter med nedsatt funksjonsevne søke om tilrettelegging ved eksamen. Det kan være utvidet eksamenstid, praktisk tilrettelegging eller alternative eksamensformer.

Karriereveiledning

Etter endt utdanning er du klar for arbeidslivet. Hvordan kan du bruke utdanningen din? Noen av de større utdanningsinstitusjonene har egne karriereveiledere som kan være behjelpelig mens du studerer og i overgangen mellom studier og arbeidsliv. Her har du muligheten til å diskutere veivalg i forhold til studier, jobbmuligheter og arbeidsmarked.

TIPS

Skaff deg kunnskap om fysiske, pedagogiske eller andre forhold som er vesentlig for deg ved studiestedet! Meld fra tidlig om du trenger ekstra tilrettelegging i studiesammenheng!

FYSISK TILGJENGELIGHET PÅ STUDIESTEDET

Når det gjelder bygningene og uteområdene på studiestedet, er det utdanningsinstitusjonene som har ansvaret for at de er fysisk tilgjengelige. De fysiske forholdene varierer fra sted til sted, og ofte fra bygg til bygg. Dette gjelder for eksempel skilting, nivåforskjeller i inngangsparti, innvendige kommunikasjonsveier og undervisningsrom, inneklime, lys- og lydforhold. Finn ut hvordan forholdene er, og tenk spesielt over hva du mener er nødvendig for deg. Hvis du mener du trenger tilrettelegging, bør du ta kontakt med lærestedet så tidlig som mulig. Da vil både du og de som legger til rette få oversikt over hva som er mulig å få til.

TIPS

Bruk studentdemokratiet til å påvirke og gjøre studiehverdagen bedre – også for studenter med funksjonsnedsettelse!

Universitet- og høyskoleloves §44 omhandler det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet, se www.lovdatab.no

Veiledning til teknisk forskrift til plan- og bygningsloven har bestemmelser om tilgjengelighet til og i publikums- og arbeidsbygninger. Undervisningsbygg er å anse som offentlige publikumsbygg. For mer detaljert informasjon, se Statens bygningstekniske etat på www.be.no

UNDERVISNINGSSITUASJONEN

Hva må til for at du skal få fullt utbytte av lærings situasjonen? Det er viktig at du sier fra om alle forhold som er vesentlige for deg. Det kan for eksempel være at du har behov for å ta opp forelesningen på bånd, at du trenger kopier av transparenter og manuskript eller tilsvarende i elektronisk format, at det må benyttes mikrofon eller at lysforholdene er av spesiell betydning. Hvis det er en konsulenttjeneste for studenter med funksjonsnedsettelse på ditt studiested, kan de være behjelpelig med å formidle denne informasjonen til de som underviser.

LÆRINGSMILJØUTVALG (LMU)

Alle læresteder er pålagt å ha et Læringsmiljøutvalg. Mandatet til LMU går i hovedsak ut på å ta opp saker som angår det fysiske og psyko-sosiale læringsmiljøet. Læringsmiljøutvalget er ikke en iversetende enhet, og alle forslag og vedtak om konkrete avgjørelser må derfor oversendes styret eller ledelsen.

En oversikt over Læringsmiljøutvalgene finnes på www.universell.no

STUDENTSAMSKIPNAD

Ved alle studiesteder er det etablert en studentsamskipnad. Studentsamskipnadens hovedoppgave er å tilby alle studentene en rekke velferdstilbud for at livet rundt studiene skal være best mulig. I praksis vil det si tilbud om et sted å bo, helsetjeneste, sosialrådgivning, kantine, barnehageplass, kultur- og idrettstiltak. For mer informasjon: www.student.no

TIPS

Kontakt med andre studenter med nedsatt funksjonsevne kan være svært nyttig. De kjenner studenttilværelsen, og har gjort seg erfaringer som du vil kunne dra nytte av. Konkrete råd og tips er verdifulle for enhver student. Ulike brukerorganisasjoner kan ofte formidle kontakt, se adresselisten bak i heftet.

STUDENTORGANISASJONER

Det finnes flere interesseorganisasjoner som arbeider for å bedre forholdene for studentene. Norsk Studentunion og Studentenes Landsforbund arbeider med studiepolitikk i alminnelighet, mens Synshemmede Akademikeres Forening og Døves Akademiske Forening er eksempler på foreninger som spesielt ivaretar interessene til hhv synshemmede og døve studenter. Brukerorganisasjonenes ungdomsforeninger, som f. eks Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom (FFOU) og Norges Handikapforbunds Ungdom, arbeider også med problemstillinger som har betydning for situasjonen til studenter med nedsatt funksjonsevne. Se adresseliste bak i heftet.

Alle høyskoler og universitet har eget studentparlament.

Viktige informasjonskilder på lærestedet:

- Studieveiledere tilknyttet de ulike fagområder
- Kontaktperson for studenter med nedsatt funksjonsevne, evt. konsulent- eller rådgivningstjeneste
- Sosial rådgivningstjeneste
- Studentpolitiske organisasjoner

Tilrettelegg

Tilrettelegging i studiehverdagen

Som student kan du velge om du vil melde flytting til studiested eller ikke. Noen ytelser er knyttet til hvor du er folkeregistrert, mens andre er avhengig av hvor du faktisk bor.

Hvis det er en konsulent- eller rådgivningstjeneste for studenter med funksjonsnedsettelse på studiestedet, vil den kunne bistå med søknad om hjelpemidler.

HJELPEMIDLER

Trygdeetaten har ansvar for å tilrettelegge med hjelpemidler både hjemme og eventuelt på studiestedet. Kommunehelsetjenesten kartlegger behovet for hjelpemidler. I hvert fylke finnes det en hjelpemiddelsentral som har et overordnet formidlings- og forvaltningsansvar for trygdefinansierte hjelpemidler.

Informasjon

Hjelpemiddelsentralen gir deg opplysning og veiledning omkring rettighetene dine. Dersom du skal flytte til et studiested i et annet fylke, tar du kontakt med hjelpemiddelsentralen der du er folkeregistrert. Der får du informasjon om hvordan du skal forholde deg på studiestedet.

Utredning og søknad

Ta kontakt med kommunehelsetjenesten hvis du trenger å få utredet hjelpemiddelbehovet ditt. Den fagpersonen som hjelper deg med det, vil også begrunne søknaden din. Dette vil ofte være en ergoterapeut eller fysioterapeut. Hjelpemiddelet må ha en klar sammenheng med funksjonsnedsettelsen og være nødvendig for å kunne gjennomføre utdannelsen. Hvis kommunehelsetjenesten ikke har nødvendig kompetanse på ditt hjelpemiddelbehov, kan den kontakte hjelpemiddelsentralen for bistand.

Kommunehelsetjenesten hjelper deg med søknad om hjelpemidler. Søknadsskjema for hjelpemidler får du på hjelpemiddelsentralen eller du finner det på **www.trygdeetaten.no** Hjelpemiddelsentralen der du er folkeregistrert skal motta søknaden om hjelpemidler, og der blir det vurdert om vilkårene for utlån er oppfylt. Hjelpemiddelsentralen vil også fortelle deg hvor du skal henvende deg i forbindelse med service og reparasjon av hjelpemidler.

Trygdekontoret gir også informasjon og veiledning.

TOLK

Er du døv eller sterkt hørselhemmet, har du rett til tolkehjelp etter folketrygdloven. Tolketjenesten ved hjelpemiddelsentralene formidler tolk. Tolketjenesten for høyere utdanning er organisert i regioner. Ta kontakt med tolketjenesten ved hjelpemiddelsentralen i fylket ditt, så får du nærmere informasjon om hvordan du skal gå frem og hvem som er ansvarlig for ditt studiested.

LESE- OG SEKRETÆRHJELP

Dersom du er blind eller svaksynt, kan du ha rett til lese- og sekretærehjelp med støtte fra folketrygden. Det er hjelpemiddelsentralen i fylket ditt som administrerer ordningen. Ta kontakt for nærmere informasjon og søknadsskjema eller se www.trygdeetaten.no

TIPS

Kanskje du har en medstudent som kunne tenke seg en ekstrajobb som lese- og sekretærehjelp?

På www.lovdatab.no finner du oppdatert lovverk, bl.a. lov om folketrygd med tilhørende forskrifter, som for eksempel omfatter økonomiske støtteordninger og bestemmelser om ytelser for å kompensere for nedsatt funksjonsevne.

TILRETTELAGT STUDIELITTERATUR

Studenter med syns- eller lesehemming vil ha behov for tilrettelagt studiemateriell. Studieavdelingen i Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek er et landsdekkende, statlig bibliotek som formidler pensumlitteratur i egnet format til syns- og lesehemmede studenter i eksamensrettet utdanning på universitets- og høyskolenivå. Blinde og svaksynte har rett til å få produsert obligatorisk pensum og lesehemmede har lånerett til eksisterende litteratur. Med lesehemmede menes her studenter som har lesevansker på grunn av fysisk funksjonsnedsettelse, dysleksi eller annet som kan dokumenteres. For mer informasjon, se www.nlb.no

Det er viktig at du kan dokumentere behovet for tilrettelegging. Eksempler på gyldig dokumentasjon er legeattest, rapport fra psykolog, logoped, fysioterapeut eller ergoterapeut.

Spesielt når det gjelder datahjelpemidler til bruk på lærestedet, kan det være til stor hjelp å ha en uttalelse derfra.

TIPS

Ta så tidlig som mulig kontakt med lærestedet for å få pensumlisten. Jo tidligere du tar kontakt med studieavdelingen i Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek, leverer pensumliste og bekreftelse fra lærestedet, desto større er muligheten for at du får litteraturen i tide.

TIPS

Ting tar tid! Start tidlig, tidligere enn du tror! Sjekk søknadsfrister!

Økonomi

Økonomi

STUDIELÅN OG STIPEND

Lånekassen gir lån og stipend til studenter. Forutsetningen er at du tar utdanning som er godkjent av Lånekassen. Det kan bli gitt støtte opp til åtte år til høyere utdanning.

Dersom du blir forsinket i utdanningen på grunn av sykdom, funksjonsnedsettelse eller barnefødsel, kan det bli gjort unntak slik at du kan bruke lengre tid på studiet ditt.

Hvis du blir syk en periode og ikke kan studere, kan lånet bli omgjort til stipend, maksimalt fire og en halv måned pr. undervisningsår. Sykdomsperioden må dokumenteres av lege.

Dersom en lånetaker blir minst 50 prosent ufør og får uførepensjon fra folketrygden, kan man få delvis eller hel ettergivelse av lånet. Dette vurderes i forhold til brutto månedsinntekt.

Se www.lanekassen.no for mer informasjon.

YRKESRETTET ATTFØRING

Vilkåret for å få stønad til yrkesrettet attføring er at du har varig ned-satt arbeidsevne eller vesentlig reduserte muligheter til å velge yrke og arbeidsplass på grunn av helseproblemer. Ytelser til skolegang for ungdom under 26 år kan bare gis hvis du på grunn av sykdom, skade eller lyte er i en utdanningssituasjon som avviker vesentlig fra den som gjelder for annen ungdom. Ytelser i forbindelse med utdanning gis i inntil tre år. Det kan gjøres unntak fra begrensninger hvis du av overnevnte grunner ikke kan gjennomføre en nødvendig og hensiktsmessig utdanning i løpet av tre år.

Attføringspengene skal være til livsopphold, men du kan også få stønad til spesielle utgifter knyttet til gjennomføringen av attføringsplanen.

Dette kan være utgifter til:

- Flytting i forbindelse med attføringen
- Skoleutgifter
- Fadder/praktisk hjelp
- Reiseutgifter

Hvis du vil søke attføring, må du henvende deg til trygdekontoret i den kommunen du er folkeregistrert. Finner trygdekontoret at du fyller de medisinske kravene, sender de saken til Aetat. Mener Aetat at attføring er nødvendig for deg, vil dere samarbeide om å finne frem til en realistisk plan for gjennomføringen. Deretter vil du motta skriftlig vedtak om godkjenning av attføringsopplegget.

Se www.trygdeetaten.no og www.aetat.no for mer informasjon.

Studentbolig

Hvis du må flytte fra hjemstedet ditt for å studere, har du selv ansvar for å skaffe deg bolig.

Alle offentlige og en del private læresteder innen høyere utdanning er tilknyttet en studentsamskipnad. Den skal sørge for å tilrettelegge velferdstilbud for studentene. Utbygging av et godt boligtilbud er en av samskipnadens hovedoppgaver. De aller fleste studentsamskipnader har tilrettelagte leiligheter for studenter med nedsatt funksjonsevne. Når du har bestemt deg for studiested, sjekk boligmuligheten der. Meld din interesse tidligst mulig dersom du trenger tilrettelagt bolig.

Se forøvrig www.student.no eller kontakt den aktuelle lokale studentsamskipnad.

BOSTØTTE

Dersom du har store boutgifter, kan du i visse tilfeller ha rett til statlig bostøtte eller supplerende sosialhjelp til slike utgifter. Sosialkontor og/eller boligkontoret i den kommunen du skal bo i, gir nærmere informasjon.

Husbanken har egen brosjyre om bostøtte og gir ellers informasjon på sine nettsider; www.husbanken.no.

Dagliglivet

Hjelp i dagliglivet

Kommunen har plikt til å informere deg om de ordninger som finnes.

Hvis du trenger hjelp til

å klare deg i dagliglivet, skal du

henvende deg til den kommunen

der du skal bo mens du studerer.

Kommunene har ulike måter å

organisere tjenestetilbudet på.

En del kommuner har nå organisert

seg med et eget søknads/

vedtaks kontor som tar i mot alle

henvendelser og søknader.

TIPS

Kanskje det er noen medstudenter som kunne tenke seg en jobb som personlig assistent?

SOSIALE TJENESTER

Alle har rett til nødvendige sosiale tjenester i den kommunen de oppholder seg. Disse tjenestene omfatter bl.a. praktisk bistand som hjemmehjelp, brukerstyrt personlig assistanse og støttekontakt. (Sosialtjenesteloven, se www.lovdatab.no)

Praktisk bistand

Som oftest er det hjemmetjenesten i kommunen som bistår med hjelp til praktiske gjøremål i hjemmet. Det kan for eksempel dreie seg om innkjøp, rengjøring, vasking av tøy og personlig stell.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

BPA er en måte å organisere praktisk bistand på, og kan være aktuelt hvis du trenger mye og variert assistanse. Det betyr at du selv, eller du og kommunen i samarbeid, ansetter en eller flere personlige assistenter som kan gi deg fleksibel hjelp hjemme, på studiestedet og i fritiden.

For mer informasjon om BPA, se <http://www.ro.no/bpa.htm> eller www.uloba.no

Støttekontakt

Du kan søke om å få støttekontakt. Støttekontakten kan du bruke til å assistere deg på fritiden.

Egenbetaling

Det kan kreves betaling for praktisk bistand, men ikke for støttekontakt. Det er kommunen som fastsetter takstene. Ved beregning av egenbetaling, tas det utgangspunkt i inntektene dine. Eventuell formue tas ikke med i beregningsgrunnlaget.

HELSETJENESTER

Alle har rett til nødvendig helsehjelp i den kommunen man bor eller midlertidig oppholder seg. Helsetjenester omfatter bl.a. medisinsk behandling, rehabilitering, pleie og omsorg.

Hjemmesykepleie

Hjemmesykepleie er i likhet med praktisk bistand, en tjeneste som kan gis til personer med nedsatt funksjonsevne og syke som trenger hjelp til personlig stell og oppfølging av medisinske behov. Hjemmesykepleien og hjemmehjelpstjenesten er ofte samordnet i kommunen.

Legetjeneste

Det kan være lurt å finne en fastlege der du bor. For legetjenester kreves det en egenandel. Denne egenandelen slås sammen med andre egenandeler, og når et visst minstebeløp er oppnådd, får man frikort. Opplysninger får du på trygdekontoret eller hos legen.

Studentsamskipnaden ved Universitetet i Oslo (UiO) har egen helse-tjeneste som er gratis. Ved flere andre samskipnader refunderes egenandelen etter søknad.

Fysioterapi

For å få fysioterapi må du ha rekvisisjon fra lege. For personer med varig nedsatt funksjonsevne er tjenesten gratis.

Ergoterapi

Ved behov for tilrettelegging av bolig og/ eller tekniske hjelpemidler, kan ergoterapeuten bistå med kartlegging av hva som trengs og søke om dette.

Individuell plan

Personer som har behov for langvarige og koordinerte sosial- og helsetjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan. (Se pasientrettighetsloven og sosialtjenesteloven på www.lovdata.no.) Et hovedpoeng med en slik plan er at den samordner de tiltak som skal til for å nå de mål man har satt seg. Dersom du har behov for flere og sammensatte tjenester, skal kommunen ta initiativ til å utarbeide en slik plan sammen med deg.

Vedtak og klageadgang

Når du søker om sosiale tjenester eller hjemmesykepleie, skal kommunen fatte et skriftlig vedtak om tildeling av eller avslag på de tjenester du har søkt om. Vedtaket skal inneholde begrunnelse og det skal gis opplysning om klageadgang. Dersom du får avslag eller hvis du mener at de tjenestene du får tilbud om ikke dekker dine behov, har du rett til å klage i henhold til sosial- og helselovgivningen og forvaltningsloven. Du har rett til å få hjelp til å utforme og fremme en klage fra sosial- og helsetjenesten i kommunen. De vil også kunne redegjøre for hvordan klagen blir behandlet.

TIPS

Ta kontakt med kommunen/bydelen du skal flytte til i god tid før studieoppstart. Skal du begynne på høsten, kontakt kommunen på vårparten.

Transport

Transportordninger

Samferdselsetaten i fylkeskommunen har oversikt over det ordinære tilbudet som finnes, også serviceruter, lavgulvbusser og tilrettelagte holdeplasser.

TT-TJENESTE

Hvis du ikke kan bruke ordinære kollektive transportmidler, kan du søke om tilrettelagt transporttjeneste (TT-tjeneste). Det er en «dør-til-dør» transport, men du betaler vanlig kollektivbillett.

Foreløpig er det ikke utarbeidet nasjonale retningslinjer for TT-ordningen, slik at tilbudet varierer mellom fylkene. Samferdselsetaten i den enkelte fylkeskommunen har det overordnede ansvar for transporttjenesten til personer med nedsatt funksjonsevne (planlegging, organisering og finansiering). Helse- og sosialetaten i kommunen der du er folkeregistrert, står som oftest for brukergodkjenningen. Det er altså kommunen som behandler søknaden din etter regler utarbeidet av fylkeskommunen.

Informasjon om transportordninger får du i hjemkommunen. Hvis du skal flytte til en annen kommune for å studere, spør du hjemkommunen om hvilke muligheter du har til å få dekket utgiftene til spesialtransport i studietiden. Enkelte kommuner bidrar med egen finansiering, og kan utarbeide egne retningslinjer for bruken av tjenester. Hvis du melder flytting til studiekommunen, vil du komme inn under den ordningen som er etablert der. Vær oppmerksom på at hvis du melder flytting, vil dette kunne få konsekvenser for andre allerede etablerte ordninger i hverdagen din. Du må for eksempel skifte trygdekontor.

YRKESRETTET ATTFØRING OG TRANSPORT

Tar du utdannelsen din som et ledd i yrkesrettet attføring, kan du få dekket de daglige reiseutgiftene dine. Hvis du på grunn av funksjonsnedsettelse ikke kan benytte offentlige kommunikasjonsmidler, kan du få dekket de faktiske utgifter til transport til og fra studiestedet. Hvis du kan benytte offentlige kommunikasjonsmidler, får du dekket de faktiske utgifter til disse. Hvis du må bo borte fra hjemmet under attføringstiltaket (studiene), kan du få støtte til fire hjemreiser pr. år.

Saksbehandleren din på Aetat gir informasjon om hvordan transportordningen på studiestedet kan organiseres.

FORSØKSORDNING MED ARBEIDS- ELLER UTDANNINGSREISER FOR PERSONER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

Fra 1. august 2001 ble det etablert en landsdekkende forsøksordning med tilrettelagt transport til arbeids- og utdanningsreiser for personer med funksjonsnedsettelser.

Målet er å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne ikke må si nei til utdanning eller arbeid på grunn av manglende transporttilbud. Forsøket skal ikke erstatte eksisterende ordninger, men være et supplement til disse.

Forsøksordningen skal i første omgang vare ut 2004. Pr. juni 2004 er det ikke avgjort om den skal videreføres evt. gjøres permanent.

Se Sosialdepartementets nettside for nærmere informasjon, www.odin.dep.no/sos og søk på «arbeids- og utdanningsreiser».

EGEN BIL...?

Har du en varig funksjonsnedsettelse og ikke kan bruke offentlige transportmidler, kan du på visse vilkår få stønad til bil gjennom folketrygden. Dersom du fyller vilkårene for rett til stønad til bil, kan det også gis tilskudd til nødvendig kjøreopplæring.

For å søke om bil, kan du kontakte trygdekontoret i kommunen eller trygdeetatens bilkontor i fylket der du er folkeregistrert. De kan gi informasjon om betingelsene for å få bilstønad og hjelpe deg med utfylling av søknaden. Ergoterapeuten i kommunehelsetjenesten kan gi nyttige råd i forbindelse med søknaden om bil og nødvendig spesialutstyr.

Hjelpemiddelsentralen i hvert fylke gir råd til trygdekontorene og kommunehelsetjenesten. Den foretar bestilling av bil og spesialtilpassning, og følger opp til bilen er levert brukeren.

Parkeringstillatelse

Hvis du har behov for det, bør du søke om parkeringstillatelse. Da får du adgang til å benytte offentlige parkeringsplasser som er reservert for forflytningshemmede. Du slipper å betale parkeringsavgift, og du får anledning til å parkere ut over lengste tillatte parkeringstid på ordinære offentlige parkeringsplasser. Hjemstedskommunen utsteder parkeringstillatelsen, og den er gyldig i hele landet.

Hvem som kan gi nærmere opplysninger og bistå med søknaden om parkeringstillatelse, kan variere fra kommune til kommune. De største kommunene har en egen trafikketat som vil være rette adressat. I de mindre kommunene vil det kunne være teknisk etat eller sosialkontoret.

Hvis du trenger parkeringstillatelse på lærestedet, ta kontakt med kontaktperson / konsulenttjenesten for studenter med funksjonsnedsettelse.

Sentrale lover og forskrifter

Universitet- og høyskoleloven gjelder for alle læresteder og studenter, og regulerer alt som har med høyere utdanning å gjøre. Se spesielt § 44 Læringsmiljø: om fysisk og psykisk arbeidsmiljø.

Plan- og bygningsloven og byggeforskriftene

Se spesielt Kap. 10 «Brukbarhet» i veiledning til teknisk forskrift til plan- og bygningsloven: om fysisk tilgjengelighet til og i publikumsbygg.

Folketrykkeloven omhandler bl.a. økonomiske støtteordninger og anskaffelse av hjelpemidler som skal kompensere for særlige utgifter ved sykdom, skade og nedsatt funksjonsevne.

Kommunehelsetjenesteloven omhandler bl.a. medisinsk behandling, rehabilitering, pleie og omsorg. Alle har rett til nødvendig helsehjelp i den kommunen man bor eller midlertidig oppholder seg.

Sosialtjenesteloven skal fremme økonomisk og sosial trygghet og omfatter bl.a. praktisk bistand som hjemmehjelp, brukerstyrt personlig assistanse, støttekontakt og økonomisk sosialhjelp. Loven omhandler også retten til individuell plan.

Pasientrettighetsloven skal bidra til å sikre befolkningen lik tilgang på helsehjelp av god kvalitet ved å gi pasienter rettigheter overfor helsetjenesten. Loven omhandler også retten til individuell plan.

Forvaltningsloven omhandler saksbehandling i forvaltningen: enkeltvedtak, begrunnelse, underretning og klageadgang.

Disse lovene med tilhørende forskrifter finner du på nettet: www.lovdatab.no

Adresser

Aktuell informasjon
og nyttige adresser

NETTSTED:

- Oversikt over kontaktpersoner / konsulenttjenester for studenter med nedsatt funksjonsevne: **www.universell.no**
- Oppdatert lovverk med forskrifter: **www.lovdatab.no**
- Informasjon fra Lånekassen: **www.lanekassen.no**
- Informasjon fra trygdeetaten og div. adresser: **www.trygdeetaten.no**
- Informasjon fra Aetat: **www.aetat.no**
- Informasjon om studentsamskipnadene: **www.student.no**
- Studietilbud i Norge: **www.utdanning.no**

STUDENTORGANISASJONER:

Studentenes Landsforbund (StL)

Studentenes Landsforbund er en landsomfattende interesseorganisasjon for studenter ved landets høyskoler. Organisasjonen er partipolitisk uavhengig og arbeider for studentenes økonomiske, sosiale, faglige og demokratiske rettigheter.

Ønsker du mer informasjon kan du ta kontakt på

e-post: stl@studenthuset.no/stl

eller gå inn på nettstedet **www.studenthuset.no**

Norsk Studentunion (NSU)

Norsk Studentunion er en interesseorganisasjon for studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler i Norge. NSU arbeider for studentenes økonomiske, sosiale, kulturelle og faglige interesser.

NSU har lokallag ved universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø, ved Handelshøgskolen i Bergen, Landbrukshøgskolen på Ås og seks vitenskapelige høyskoler i Oslo.

Ønsker du mer informasjon kan du ta kontakt på

e-post: nsu@nsu.no

Eller gå inn på nettstedet **www.nsu.no**

BRUKERORGANISASJONER:

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom (FFOU)

Se nettstedet www.ffou.no,
ta kontakt på e-post: ffou@ffo.no eller på telefon 22 79 94 25

Norges Handikapforbunds Ungdom (NHFU)

Se nettstedet www.nhf.no
eller ta kontakt med NHF på telefon 24 10 24 00

Norges Blindeforbunds ungdom (NBfU)

Se nettstedet www.nbfu.no
eller ta kontakt på e-post: nbfu@blindeforbundet.no
eller på telefon 23 21 50 00

Synshemmede Akademikeres Forening (SAF)

Se nettstedet www.saf-org.no
eller ta kontakt på e-post: post@saf-org.no

Hørselshemmedes Landsforbunds Ungdom (HLFU)

Se nettstedet www.hlfu.no
eller ta kontakt på e-post post@hlfu.no
eller på telefon 22 63 99 00

Døves Akademiske Forening (DAF)

Se nettstedet <http://home.no.net/dovesdaf>
eller ta kontakt via e-post: dovesdaf@start.no

Norges Astma- og Allergiforbunds Ungdomsorganisasjon (NAAFU)

Ta kontakt på e-post: naafu@yahoogroups.com
eller på telefon 23 35 35 35
eller gå inn på nettstedet www.naaf.no Den enkleste måten å
komme i kontakt med NAAFU på, er å gå til diskusjonsforumet.

Dysleksiforbundet i Norge

Se nettstedet www.dysleksiforbundet.no
eller ta kontakt på e-post: post@dysleksiforbundet.no
eller GRØNT TELEFONNUMMER 800 33 140

Snart student ?

– informasjon om høyere utdanning og funksjonsnedsettelse

Bestillingsnummer: IS-1180

ISBN 82-8881-042-0

Utgitt av Sosial- og helsedirektoratet

Postadresse: Pb. 7000 St. Olavs pl., 0130 Oslo

Besøksadresse: Universitetsgaten 2, Oslo

Telefon: 24 16 30 00

www.shdir.no

September 2004

Grafisk design: Aase Bie

Foto: Forsidebilde: Ståle Skogstad, UiO ☐

Bilde side 20: Xenia Isaksen, UiO ☐

Bildene på sidene 5, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 18,

24, 28 samt bakside: Stein J. Bjørge, SiO ☐

Bilde på side 27: Photodisk ☐

Trykk: PrintHouse

Opplag: 8000

Elektronisk utgave:

www.universell.no

Hefte kan bestilles fra:
Sosial- og helsedirektoratet
Trykksakekspedisjonen
Telefon: 24 16 33 68
Telefaks: 24 16 33 69
E-post: trykksak@shdir.no

Ved bestilling oppgi
bestillingsnr. IS-1180